

LEEUWARDER KOERIER

Bureaux Redactie en Administratie: Voorstreek 103 - Tel. Red. 3119, Adm. 3241

Uitgever Mr. K. Westerling

LOON NAAR WERKEN

De nieuwe arbeidsvoorwaarden in de Friesche landbouw

Algemeen was men het er over eens, dat er spoedig na de bevrijding een regeling van de arbeidsvoorwaarden en vooral van de loonen moest komen. In vele gedeelten van Friesland was de toestand onhoudbaar geworden. Hoe deze toestand is ontstaan en wie er verantwoordelijk voor zijn, doet niet zoveel ter zake. Iedereen kon constataren, dat er iets niet in orde was en dat er spoedig verandering moest komen. Het belang van Nederland en vooral van de hongergebieden brengt mee, dat de productie in den landbouw zoo hoog mogelijk wordt opgevoerd. Daarvoor is noodig dat de werkers in het boerenbedrijf zich ten volle aan hun taak wijden en geen tijd verspillen met geharrewar over loonen, werktijden, vakantie enz. Er moet rust komen op het platteland. De werknemer en werkgever moeten weer op elkaar aan kunnen. De rechtszekerheid was volledig zoek. Daarin is nu verandering gekomen. Een stap in de goede richting dus. Doch niet meer dan een stap, want niemand zal wel zoo kinderlijk zijn om te gelooven, dat alles nu plotseling in orde is. De moeilijkheden zitten veel dieper. Wij zullen trachten er enkele aan te duiden.

Om tot een goed inzicht te geraken is het noodig stil te staan bij het karakter van den landarbeid. Welnu, we zijn van meening, dat de werkzaamheden in den landbouw niet alleen veel energie en lichaamskracht vragen, maar ook een groote mate van vaardigheid en inzicht. Het komt nog al te vaak voor dat men daar te licht over denkt. Wijd verbreid is de meening, dat een landarbeider eigenlijk niet tot de geschoolde werkkrachten gerekend zou mogen worden. Ook op het platteland hebben velen nog dat gevoel. Talloze landarbeiders kunnen zich zelf ook niet van die gedachte vrijmaken. Hoevele bekwaame landarbeiders zeggen tegenover niet-collega's: Ik ben maar een landarbeider. Daar zit, dunkt ons, de knoop. Vele landarbeiders, en evenzeer de kleinere en grotere boeren, hebben een soort van minderwaardigheidsgevoel, dat ze niet kwijt kunnen en steeds met zich omdragen. Dat gevoel van minderwaardigheid is trouwens heel verklaarbaar. De belangen van het platteland zijn in de vooroorlogische jaren schandelijk verwaarloosd. De levensstandaard was er bedroevend laag, de geldelijke beloning uitermate gering, ieder soor van luxe en comfort ontbrak er. Waardeering voor hetgeen de agrariërs presteerden, kwam zelden tot uiting. Kortom: het platteland voelde zich achteruitgezet en miskend. Terecht, naar onze meening. Het spreekt haast vanzelf, dat ook de verhoudingen tusschen de verschillende groepen op het platteland hieronder sterk hebben geleden. Daarom is een eerste voorwaarde tot verbetering van de verstandhouding, ook tusschen boer en arbeider, dat er begrip komt voor elkaars en de gezamenlijke moeilijkheden en waardeering van hetgeen ieder presteert ten bate van het geheel. Zonder eenige reserve zal iedere Nederlander moeten erkennen, dat er door den boeren- en arbeidersstand in de oorlogsjaren hard is gewerkt onder moeilijke omstandigheden. Een belangrijk deel van dien arbeid is ten goede gekomen aan ons volk. Maar deze erkenning is niet genoeg. Zonder omwegen en in alle oprechtheid dient te worden gezegd, dat 't boerenwerk niet alleen zwaar, maar ook moeilijk is. Een goede landarbeider moet ontzaglijk veel kennen en kunnen. Hij kan maaien en melken, spitten, ploegen, zaaien. Hij moet iets hebben van een timmerman en

hij moet iets hebben van een grondwerker als hij aardappelen rooit of de slooten opschoont, maar de zachte handen en het warme hart van een jonge moeder wanneer hij helpt bij de geboorte van kalveren en biggen, veulens en lammeren. Ronduit wil ik hier als mijn diepste overtuiging uitspreken: Een goede landarbeider is een duivelskunstenaar. En als boerenzoon kan ik het weten. Men begrijpe mij goed. Dit zijn geen gemakkelijke en flauwe praatjes om een bepaalde stemming te kweken. Integendeel, het is mij diepe ernst. Het is noodig zoo nadrukkelijk te zijn, want naar mijn vaste overtuiging zit hier het groote kwaad.

Niemand kan vol vreugde zijn werk verrichten met de gedachte eigenlijk niet voor vol te worden aangezien door de andere groepen van de bevolking. Zelfs de boeren- en landarbeidersstand niet.

Een waardeering voor verrichten arbeid in het bedrijfsleven mag echter niet bij mooie woorden — hoe goed bedoeld ook — blijven staan. Ook in de geldelijke beloning moet die waardeering tot uiting komen. In het verleden heeft het daar veelal geheel aan ontbroken. Bestudeering van ingaand staatsie betreffende het gemiddelde totale weekloon (alle emolumenten zijn in geld omgezet) van een vasten landarbeider in Friesland zegt voldoende:

1923—24	f 21.43	1932	f 18.39
1924	.. 21.56	1933	.. 17.56
1925	.. 21.29	1934	.. 16.78
1926	.. 21.31	1935	.. 16.77
1927	.. 21.64	1936	.. 16.36
1928	.. 21.87	1937	.. 16.58
1929	.. 21.23	1938	.. 17.19
1930	.. 21. —	1939—40	.. 17.54
1931	.. 20.11		

Deze gemiddelden zijn berekend uit de jaarlijkse opgaven van de afdelingen van de Friesche Mij. van Landbouw.

Dat het met de beloning van den boer-ondernemer al niet veel beter gesteld was, moge uit het volgende blijken:

Van 117 landbouwbedrijven in Friesland is in de periode 1923—40 het bedrijfsoverschot berekend. Gegevens van de Coop Centrale Landbouwboekhouding stelden ons daartoe in staat. Dit overschot bedroeg gemiddeld f 1050 per jaar — het genot van vrij wonen, d.w.z. ongeveer f 1400 in totaal. Als beloning voor zwaren en risicoriken arbeid op een bedrijf van 35 ha. (met ongeveer 35 melkkoeien) is dit zeer weinig, wanneer men bovendien nog in aanmerking neemt, dat voor de minderjarige kinderen, die in het bedrijf werken, (een veelvuldig voorkomend verschijnsel in den landbouw) geen beloning is berekend. Samen vattend kunnen we dus zeggen, dat alle arbeiders in den landbouw, zoowel werkegevers als werknemers, zeer weinig verdienen in de tusschen-oorlogische jaren.

In de afgelopen vijf jaren is hierin verbetering gekomen. De prijzen van de meeste landbouwproducten zijn verhoogd, zoodat het bedrijfsoverschot in de meeste gevallen flink is gestegen. Vooral op de van nature vruchtbare gronden, waar men minder afhankelijk is van kunstmest, werden zeer behoorlijke winsten gemaakt. Op de slechte zandgronden is het echter steeds sukkel en gebleven, vooral in de zeer kleine bedrijfjes. Van deze betere bedrijfsinkomsten is ook een deel ten goede gekomen aan den werknemer. De officieel vastgestelde loonen stegen 30 tot 50 pct., terwijl de veelvuldig optredende „zwarte" loonen in den oogsttijd ver boven de normen uitgingen. Ondanks deze stijging had het loon van den geschoolden landarbeider nog niet het peil bereikt van dat van den fabrieksarbeider. Door de nieuwe regeling is hierin met één slag een ommekeer gekomen. Er zullen in Friesland niet veel fabrieksarbeiders zijn die f 35 in de week verdienen. Het is te hopen, dat de stedelijke bevolking en evenzeer het platteland in de nieuwe regeling het stoffelijke blij ziet voor de waardeering, die den landarbeid toekomt.

Wat zullen de gevolgen zijn van deze nieuwe arbeidsvoorwaarden? Zal de levensstandaard van den landarbeider er direct door stijgen? Helaas is dit nog niet het geval. Voor geld is nog weinig te koop. Dat geldt voor iedereen, maar vooral voor den eenvoudigen werkmán, die om kleeren schoeisel, linnengoed enz. verlegen zit, meer dan wie ook. Deze goederen zijn er nog niet. Veel direct nut van de loonsverhoging hebben de betrokkenen dus niet. Ze zijn echter wel in staat wat op zij te leggen om straks het hoogstnoodige te kopen. Ook dat is veel waard. Het blijft echter een nationale plicht te zorgen, dat de genoemde eerste levensbehoeften zoo spoedig mogelijk ter beschikking komen en dat de landarbeiders voorkeur krijgen. Het feit, dat het voor-oorlogische loon hen niet op staat stelde eenige reserve te kweken en dat de slijtage van kleeren en schoeisel in het

werk bijzonder groot is, geeft hun daartoe het recht en de samenleving de dure plicht.

Een vraag waaraan wij in dit artikel niet voorbij mogen gaan is, of de uitkomsten in het landbouwbedrijf den werkgever overal in Friesland in staat zal stellen het genoemde loon uit te betalen met handhaving van de tegenwoordige prijzen van de landbouwproducten. Voor het akkerbouw- en greidebedrijf op de goede gronden is dit stellig geen probleem. Op de slechte zandgronden en in de pas ontgonnen gebieden ligt deze zaak anders. Er liggen in het O. en Z.O. van Friesland heel wat perceelen braak, omdat het bij gebrek aan meststoffen niet loont het land te bebouwen! Dit vraagstuk zal op korten termijn eens ernstig onder oogen moeten worden gezien! Er is nu sprake van een wanverhouding tusschen de bedrijfsuitkomsten op de klei en op het zand.

Vatten wij alles nog eens samen. Het groote doel is: de hertijzenis van ons vaderland, geestelijk en stoffelijk. Daartoe behoort o.a. een evenwichtige verhouding tusschen stad en platteland, en een goede verstandhouding tusschen alle arbeiders (geldende en uitvoerende) zoowel in de fabriek als op de boerderij. Letten we hier vooral op het platteland, dan komen we tot de volgende formulering van wenschen:

1. Ieder, die in staat is landarbeid te verrichten, melde zich aan en geeft zich tot het uiterste van zijn kunnen. Slechts door hard werken en sober leven komen we er weer bovenop.

2. Zoowel de boer als de landarbeider

houdt zich thans strikt aan de in onderling overleg gemaakte regeling. Sabotage van de nieuwe overeenkomsten is in de gegeven omstandigheden landverraad.

3. Landarbeid is thans in niet mindere mate dienst aan het vaderland dan soldaat worden. Zij, die volop in den landbouw werkzaam zijn, dienen derhalve huiten den komenden militair dienstplicht te vallen, zooveel als maar eenigszins mogelijk is.

4. Zoodra mogelijk worden de prijzen voor de landbouwproducten bekend gemaakt en dient een regeling ontworpen te worden om de bedrijven op de zeer onvruchtbare gronden in stand te kunnen houden.

5. Er dienen op korten termijn maatregelen te worden genomen om het geldverkeer gezond te maken. Al het „swart" verdiende geld moet onteigend worden. De spinners en dergelijke lieden zullen geen plezier beleven van hun werk!

6. Bij de distributie van de eerste levensbehoeften zal met de bijzondere nooden en behoeften van de landbouwende bevolking, en in het bijzonder van den landarbeider (die zelden iets had om te ruilen) ernstig rekening moeten worden gehouden.

7. Oogstwerkzaamheden geschieden vaak in accoordloon, ook daarvoor is een spoedige regeling zeer gewencht.

Zelden of nooit heeft de agrarische bevolking zoo'n verantwoordelijke taak gehad als thans. Nu het loonvraagstuk voorloopig is opgelost, verwachten we niet anders dan dat deze mooie, maar moeilijke taak ten volle wordt uitgevoerd. Boeren en landarbeiders, aler oogen zijn op U gericht!

Ir. A. Vendeling.

Nieuwe Amerikaansche landingen

Hevige luchtaanval op Kobe. — Churchill op het verkiezingspad. — Fransche troepen in de Levant door Britsche vervangen. — Alexander te Triëst.

Van officieele Amerikaansche zijde is reeds te kennen gegeven, dat men den omvang van de oorlogstaak, die nu nog rest, geenszins onderschat. De daarbij verstrekte gegevens hebben ten volle de publieke aandacht. Dat behoeft ons niet te verwonderen. De Japanners immers hebben nog vier miljoen goed getrainde taale, tot het laatste offer bereide soldaten onder de wapenen, een grooter aantal dan de Duitschers ooit aan het Westelijk front beschikbaar hebben gehad. Weliswaar staat daartegenover, dat er een zeer aanzienlijke bres is geschoten in de Japansche lovenswater-schepen en in de koopvaardijvloot — een essentieel onderdeel in Japan's oorlogvoering — maar anderzijds zal men zeer vermoedelijk niet kunnen rekenen op een massale overgave, zooals bij de Duitschers ten slotte het geval was. Een Japanner vecht zich liever dood dan dat hij „zijn gezicht verliest". Dat geldt voor de natie in haar geheel zoowel als voor den Japanner individueel.

Men zal dus nog op taaien tegenstand stuiten en de Amerikaansche autoriteiten zijn zich daarvan bewust. Men heeft in verband daarmee enkele stelregels opgesteld, welke den oorlog zullen karakteriseren: 1. De Japanners moeten worden vastgehouden waar ze nu zijn. Ze zullen zich niet mogen vereenigen (wellicht houden de Russische manoeuvres in Siberië verband met gepleegd overleg binnen dit kader). 2. In elken sector zullen de verbonden volken met een overweldigende overmacht moeten werken (reden waarom de Amerikaansche strijdmacht tegen Japan wordt opgevoerd tot zeven miljoen man en er prijs op wordt gesteld, dat de andere partners in den oorlog in de Pacific, zooals Nederland, alsnog aanzienlijke contingenten zullen leveren). 3. Er moet van alle denkbare hulpmiddelen en hulpbronnen gebruik worden gemaakt, opdat de verliezen zoo gering mogelijk zullen zijn. 4. Er moet een onafgebroken krachtige druk worden uitgeoefend, zoodat de Japanners niet in staat zullen zijn zich van geleden nederlagen te herstellen.

Dit is de „grondwet" voor den oorlog tegen Japan en men kan eruit concluderen, dat het tot een goed einde brengen van dezen strijd niet als een nu nog resterende bijkomstigheid wordt beschouwd, maar als een zware taak, die nog veel offers en wellicht nog meer tijd dan sommigen vermoeden, zal vorderen.

De B.B.C. meldt, dat 500 Amerikaansche vliegende vestingen 3000 ton brandbommen op Kobe hebben geworpen.

Amerikaansche troepen zijn op een nieuw punt op Okinawa geland, bij de hoofdstad Naha. Twee Amerikaansche torpedojagers zijn verloren gegaan, waarbij vele opvarenden het leven verloren.

Volgens Tokio zijn de Amerikanen geland bij Sandakan op Britsch Noord-Borneo; bevestiging ontbreekt echter.

Churchill heeft zijn eerste verkiezingsredevoering voor de radio gehouden. Hij betreurde het, dat Labour zijn voorstel om de coalitie tot na afloop van den oorlog tegen Japan te handhaven, had verworpen en dat eveneens de liberalen uit het kabinet waren gegaan, hoewel zij geen enkel programmapunt hadden, dat niet in samenwerking met de conservatieven verwezenlijkt kon worden.

Churchill verklaarde zich een tegenstander van het socialisme, dat steeds in een dictatuur ontarda. Socialisme leidt er toe, dat de staat de almachtige planmaker en verzorger moet zijn, die op alle levensgebied zijn invloed laat gelden. Een vrij parlement is voor den socialistischen theoreticus ondenkbaar. Churchill was voor de vrije uitoefening van de rechten van den mensch met de beperkingen, door het parlement opgelegd.

In Syrië en Libanon vertrekken de Fransche troepen uit de verschillende garnizoens- en legerplaatsen, waarna de Britsche troepen hen vervangen. In Hama en elders zien de Engelschen zich verplicht de Franschen tegen de bevolking te beschermen. De Fransche bevelhebber in Syrië is vervangen.

In het door de Engelschen bezette gedeelte van Duitschland wordt een aanvang gemaakt met de demobilisatie van de krijgsgevangenen. Duitse soldaten ten getale van 1.600.000. Het dagelijksch gemiddelde zal 10.000 bedragen. Ongeveer 300.000 man zullen te werk gesteld worden, bij het binnen halen van den oogst.

Twee leden van de Duitse Hitler-jugend zijn wegens spionage door een Amerikaanschen krijgsraad ter dood veroordeeld en terechtgesteld.

De aanwezigheid van maarschalk Alexander in Triëst heeft voedsel gegeven aan de opvatting, dat een overeenkomst tusschen de geallieerden en maarschalk Tito op het punt staat bereikt te worden, of reeds bereikt is. Het dagelijksch leven in de stad is weer normaal.

Terugkeer naar de getroffen gebieden in Gelderland

Slechts zeer geleidelijk mogelijk

De Commissaris Afvoer Burgerbevolking en het Gewestelijk Bureau tot verzorging van Oorlogsslachtoffers hebben een inspectie-reis naar de verwoeste gebieden van Gelderland gemaakt en verzoeken ons, de volgende berichten op te nemen:

1. Alle gemeentebesturen in die gebieden geven de verzekering, dat de mogelijkheid van terugkeer van alle evacués zooveel doenlijk wordt bevorderd.

2. Noodzakelijkheid van herstel van waterleiding, elektrisch net e. d., benevens organisatie van distributie van voedsel (alles moet in die streken van verre worden aangevoerd per as) is oorzaak, dat in Arnhem en de andere gemeenten aan den Veluwezoom, benevens Tiel voorloopig slechts enkele der gemeentebesturen en timmerlieden, metselaars, schilders etc. kunnen worden toegelaten en de verdere inwoners succesvolijk, naar gelang hun huizen weer eenigermate bewoonbaar zullen zijn gemaakt, en de gemeentebesturen zullen functioneeren, een persoonlijk oproep tot terugkeer zullen ontvangen van het gemeentebestuur.

3. De terugkeer van de bewoners van de Betuwe is afhankelijk van toelating door de gemeentebesturen, die, naarmate het algemeen belang dezen terugkeer noodzakelijk maakt, persoonlijke oproepen onder toezending van het „Betuweboekje“ voor het gezinshoofd en een Betuwekaart voor de gezinsleden ontvangen; zonder die bewijzen wordt niemand in een Betuwe-gemeente toegelaten. In vele gevallen is terugkeer naar de Betuwe afhankelijk van het mijnengevaar, daar in heel streken de mijnen nog niet opgeruimd konden worden en over nog veel grotere uitgestrektheden verspreid liggende mijnen langs verkeerswegen, in en bij de huizen, en in landerijen en boomgaarden nog op opruiming wachten. De mate van vernieling der Betuwedorpen verschilt onderling vrij sterk.

4. In het geheele evacuatie-gebied is ruusachtig gestolen; in verscheidene steden en groote plaatsen geschiedde dit systematisch en is praktisch niets van het meubilair overgebleven. Elders is meer gelegenheidsdiefstal gepleegd op grooter of kleiner schaal. Overal ontbreken echter beddegoed en veelal ook de bedden en andere noodzakelijke huishoudelijke artikelen; bij terugkeer zullen belanghebbenden er goed aan doen, zoo mogelijk een en ander, althans iets, mee te nemen.

5. Verscheidene gebieden, o. a. de Westelijke Betuwe en de Bommelerwaard, zijn onbereikbaar zonder speciale passen.

6. Vervoer van transporten op grooter schaal is wegens het ontbreken van transportmiddelen in het Zuiden en Noorden een nog zeer groot probleem, aan welke oplossing langs verschillende wegen thans zeer hard gewerkt wordt. Belanghebbenden zullen zich dus over de mogelijkheid van terugkeer rechtstreeks moeten wenden tot de burgemeesters hunner woonplaatsen. Van deze uitgaande oproepingen zullen belanghebbenden bereiken via het Gewestelijk Bureau voor Verzorging van Oorlogsslachtoffers te Leeuwarden.

Geallieerde aanvoeren voor Nederland

In het kader van den militairen aanvoer voor civiele doeleinden in Nederland worden, meldt A.N.P.-Aneta, na de bevrijding tot 30 April 1945 de volgende hoeveelheden goederen in ons land ingevoerd: 158.100.000 kg levensmiddelen (netto). Hiervan werd bestemd voor den Amerikaanschen sector (Zuid-Limburg), welke rond 400.000 inwoners telt, 17.900.000 kg; voor de Britsche zone met circa 1.900.000 inwoners 67.150.000 kg, terwijl gereserveerd werd voor het gebied van Midden-, Oost- en Noord-Nederland, tezamen rond 2.900.000 bewoners tellende, 18.200.000 kg, voor West-Nederland met een bevolking van circa 4.200.000 - 67.850.000 kg.

Voorts: 1.471.000 kg kleding en schoeisel, 471.000 kg genees- en verbandmiddelen, 61.000 kg vervoertuigen benodigdheden, 4.064.500 kg zeep, 132.000 kg dekens, 28.400.000 kg benzine, olie en energiemiddelen, 215.500 kg krantenpapier, 2000 kg diversen (vnl. linnen), 500.000 kg graan, zakken e. d., 13.000 kg zaden, 44.500 kg noodvoedsel, 1000 kg witte olie, 1500 kg kaarsen, 3.657.500 kg voertuigen (vnl. trucks), 152.500 ambulansen, 132.000 kg motorrijwielen, 447.000 kg brandweerpompen, 45.500 kg gebruikte banden, 9000 kg nieuwe banden, 8000 kg binnenbanden, 72.000 kg tabak, 10.500 kg sigaretten en 3000 kg leer en remmen, alles bruto.

Het briefverkeer weer toegestaan

Het verkeer in ons land met brieven tot 200 gram is weer toegestaan.

Het hooger onderwijs

Studenten, die examens en/of tentamens wenschen af te leggen, moeten een verklaring overleggen, inhoudende, dat zij de loyaliteitsverklaring niet hebben geteekend, niet in Duitsland hebben gewerkt en geen lid zijn geweest van de N.S.B.

Het ligt echter niet in de bedoeling, zonder meer iederen student van de universiteiten te weren, die de loyaliteitsverklaring teekende; ieder geval zal nauwkeurig worden onderzocht.

Amateurstabak nog niet overbodig

De Rijkstuinbouwvoorlichtingsdienst deelt mede, dat in verband met de algehele tabakspositie de teelt van amateurstabak nog alleszins verantwoord is. Voor fermenteren enz. geldt dezelfde regeling als voor den oogst 1944-45.

Volgens het Geldersche „Vrije Volk“ staat het nu wel vast, dat per 1 September begonnen zal worden met de regelmatige distributie van sigaretten. Het is echter mogelijk, dat al eerder een pakje per week kan worden verstrekt.

Schiedam gaat weer werken

Het Amsterdamsche dagblad „De Nieuwe Dag“ deelt mede, dat de Schiedamsche distillateurs hebben vergaderd over de hervatting van de aflevering van gedistilleerd. Ofschoon enkele distillateurs onmiddellijk wilden beginnen met de aflevering op de basis van dertig procent van het gebruik van 1939, werd besloten de levering nog een maand uit te stellen, doch dan een rantsoen van 70 pct. te produceren.

Arnold Meyer ontsnapt

Naar Anep-Aneta van alleszins betrouwbare zijde verneemt, is Arnold Meyer, vroeger leider van het „Nationaal Front“ uit het kamp te Vught ontsnapt.

Prof. Goudriaan dagvaart den heer Driessen

Prof. dr. J. Goudriaan, die, zoals gemeld, dezer dagen op zijn verzoek eervol ontslag heeft gekregen als president-directeur van de Ned Spoorwegen, heeft ir. Ch. H. J. Driessen, oud-hoofdingenieur en chef van den dienst voor weg en werken van de N. S., doen dagvaarden voor de rechtbank te Utrecht terzake van de door laatstgenoemde verspreide brochure „Uitspraken, handelwijze en karakter van prof. dr. J. Goudriaan“, waardoor prof. Goudriaan zich benadeeld acht in eer en goeden naam.

's Lands financiële aangelegenheden

De bezettingskosten in den engsten zin hebben van 15 Mei 1940 tot December 1944 ongeveer 8 miljard voor Nederland bedragen.

Dat is praktisch de som waarmee de nationale schuld gedurende dat tijdvak is toegenomen, zeide de minister van Financiën in een onderhoud met A.N.P.-Aneta. Van deze 8 miljard viel het grootste deel op de Duitse weermacht ten bedrage van vijf driekwart miljard, terwijl de bijzondere oorlogsschade ongeveer 2 miljard bedroeg. De rest werd besteed aan de zogenaamde burgerlijke diensten. De buitenplaats Clingendael bijvoorbeeld, waar het burgerlijk bestuur een toevluchtsoord had, kostte meer dan 50 miljoen gulden. Het is interessant welk een contrast dit is met hetgeen de regering in Engeland en Amerika voor maritieme militaire en civiele doeleinden uitgaf, hetgeen tot eind 1944 niet meer dan 550 miljoen gulden was.

Bezwaarschriften tegen uitspraken der tribunalen

Naar het A.N.P.-Aneta verneemt, zal de autoriteit, aangewezen tot het vetlenen van het fiat executie, op de uitspraken van de tribunalen te 's Hertogenbosch, Breda, Maastricht en Middelburg, bij het verleenen van het fiat executie een redelijken termijn in acht nemen in verband met de mogelijkheid tot de indiening van een bezwaarschrift tegen de uitspraken van deze tribunalen.

Aangezien er geen termijn gesteld is voor het indienen van deze bezwaarschriften, wordt belanghebbenden aangeraden, om zoo spoedig mogelijk na de uitspraak van een tribunaal, eventuele bezwaarschriften in te dienen, of althans het voornemen tot een spoedige indiening kenbaar te maken.

Geschiedt dit niet, dan bestaat de mogelijkheid, dat een fiat executie is verleend, voordat een bezwaarschrift is ingediend, waarop dan uiteraard geen acht meer kan worden geslagen.

Russische meisjes in Leeuwarden

Vertellen van hun belevenissen

Plotseling zitten we midden tusschen vier Russische meisjes; in het kleine vertrek is het een gekakel, dat hooren en zien je vergaaf. Brokstukken Duitsch, daar tusschendoor een lawine van rad gesproken Russisch en hier en daar weer een woord Hollandsch.

Even een inleidend contact zoeken, dat niet direct tot stand komt. Ons zoo correct mogelijk gesproken Duitsch schijnt te falen en we probeeren het met brokstukken Duitsch, doorspekt met Hollandsche woorden, en dat schijnt beter te werken. De tongen komen van weerskanten los en dan hooren we, wat deze Russinnetjes, een uit Marioepol, een uit Belaruss en twee uit de Oekraïne, hebben beleefd.

Nog geen twee weken, nadat de Duitschers in de Russische plaatsen waren doorgedrongen, werd de valide bevolking, van heel jong tot heel oud, weggevoerd om te werken. Onze zegsvrouwen werden op transport gezet naar Minden in Westfalen, waar het lieve leven begon.

Na twee maanden harden grondarbeid werden de meisjes in fabrieken geplaatst en werkten daar van 's morgens zes tot 's avonds zes. Weinig eten, zeer slechte verzorging en om den haverklap straf.

Onze grappige buurvrouw, haar oogen tintelend van pret, wijst verscheidene malen met haar hand naar beneden en zegt: Im Keller! Dat was de straf waarmee de Duitschers te pas en te onpas klaar stonden.

Wij mochten, als we gingen wandelen, niet op het trottoir loopen, maar moesten midden op den rijweg blijven. Hadden we eens een enkelen keer den euvelen moed, om het toch te doen, wat ook al vaak uit onnadenkendheid gebeurde, en werden we betrapt, wel, dan maar weer Im Keller. Vergaten zij hun etikel Ostarbeiten, dat op ieder costuum en overal moest worden gedragen... weer in den kelder. Het steekt niet nauw, hoe vaak deze meisjes al in den kelder hebben gezeten.

En de Duitse vrouwelt in de fabrieken, waren zij wel geschikt voor jullie en gaven ze wel eens wat van haar eten? Ze kijken ons aan of we gek zijn (een dergelijke vraag doet dat ook wel vermoeden) en protesteeren heftig.

Een van hen staat op, plaatst een hand

in de zij, steekt de andere uit en gebiedt: Russen arbeiten, Russen arbeiten! Zoo waren de Duitse vrouwen, zelf deden ze lang niet zoo veel, hadden betere kleeren, beter eten, alles beter, alles beter.

Maar hoe zijn jullie nu eigenlijk in Holland gekomen. Ben je daarheen gevluht? Dit blijkt een goede vraag te zijn, want ze schateren het uit. Straf, gillen ze, voor straf zijn we naar Holland gestuurd. Eerst naar Vlodrop en toen naar Roermond.

We zien ze even aan deze meisjes, die, blakend van gezondheid, op zoo'n smakelijke manier hun verhaal opdisschen en we kunnen ons levendig voorstellen hoe intens ze genieten van de falikant gewerkt hebbende straf van de „moffen“.

In Roermond werden ze van kleeding voorzien en ondergebracht in verschillende huisgezinnen. Veel meisjes (in Roermond waren meer dan twee honderd) zijn later nog het slachtoffer geworden van razzia's, over hun lot hoeven we ons niet veel illusies te maken.

De rest is met een evacuatie-transport mee naar het Noorden gekomen en hier ondergebracht. Ik wou hier wel blijven, zegt onze buurvrouw, en met een Hollandschen „Junne“ trouwen. In Marioepol is alles kapot, mijn moeder is al zoo oud (ze blijkt pas zestig te zijn) en schreit den geheelen dag, wel, wat moet ik dan thuis doen? Inderdaad ziet het meisje er naar uit, of plezier haar meer ligt dan moeilijkheden, maar zoiets lijkt ons toch onbegrijpelijk. Twee en een half jaar van huis, in een totaal vreemd land en dan nog niet terugverlangen naar huis!

Over Rusland zelf krijgen we weinig te hooren, ze halen de schouders wat op en geven vage antwoorden, waar we niets aan hebben.

Eindelijk moeten de meisjes weer opstappen, een luidruchtig afscheid volgt en daar gaan ze, met hun vieren op een rij, lachend en pratend.

Ze hebben ons een verhaal gedaan van alle ellende, die ze hebben meegemaakt, maar door hun zeldzame vrolijkheid, echt of niet echt, hebben ze een niet erg triestigen indruk bij ons achtergelaten. Daarvoor zijn ze jong, om zich zoo snel over hun ellende te kunnen heenzetten.

Onze scheepsverliezen

Zoals men weet, heeft de Nederlandse koopvaardijvloot zeer ernstige verliezen geleden in dezen oorlog; ongeveer de helft ervan is verloren gegaan. Doordat ze voor de geallieerden bleef varen, heeft de Nederlandse handelsvloot een belangrijk aandeel in het behalen van de eindoverwinning op Duitsland geleverd, een zaak, die nu en dan in herinnering verdient te worden gebracht.

De Mij. Nederland verloor de helft van haar vloot, w.o. de groote passagiersschepen Marnix van St. Aldegonde en Jan Pieterszoon Coen. De Holland-Amerikalijs, die de Statendam reeds 10 Mei '40 zag verbranden, heeft van haar 24 passagiers- en vrachtschepen er nog maar 9 over. T.w. de Nieuw Amsterdam, Volendam, Noordam, Edam, Leerdam, Sloterdijk, Sommelsdijk, Delftdijk en Blommersdijk. De goederenloodsen en etablissementen van de Mij. zijn gedeeltelijk in 1940, gedeeltelijk in 1944 vernield, de kantoorgebouwen bleven behouden.

De Nederlandse koopvaardijvloot moet voor de Nederlandse regering blijven varen tot uiterlijk zes maanden na het beëindigen van den oorlog met Japan.

De verwoesting van Rotterdam

Gedurende dezen oorlog zijn te Rotterdam 30.000 woningen, 1200 fabrieken en 2300 winkels verwoest. Er zijn 50.000 woningen noodig voor den opbouw van 600 miljoen voor-oorlogse guldens noodig.

De straten zullen breder worden aangelegd. De industrieën zullen voor specifieke gebieden langs de Schie worden gevestigd. Burgemeester Oud vertelde, dat er een nieuw stadsplan en een nieuw havenplan zullen komen, welke respect zullen afdwingen aan het nageslacht.

Van de gestolen machinerieën zal veel teruggevonden worden in ons land. Wegens gebrek aan transport is veel achtergebleven in schepen te Amsterdam.

Bevrijdingsvara

Bij de capitulatie waren in de bunkers op het aan den Rotterdamse Waterweg gelegen eiland Rozenburg aanwezig 180.000 kilo rijst, 135.000 kilo bruine bonen, 8000 balen erwten, 12.000 kilo puddingpoeder, 200.000 kilo spijolie, vetten en boter. Verder groote hoeveelheden vleesch in blik.

De Maas tegen Augustus weer bevaarbaar

De Maas zal omstreeks 1 Augustus a.s. weer in zijn geheel bevaarbaar zijn.

De studio's van Hilversum intact

A.N.P.-Aneta heeft een bezoek gebracht aan de radiostad Hilversum, ten einde inlichtingen in te winnen omtrent den toestand van de gebouwen en den inventaris van de diverse omroeporganisaties. Het dient onmiddellijk gezegd te worden de gebouwen, de studio's en het technisch materiaal zijn zeker voor 80 procent intact. De algemeene indruk is dat de gebouwen van de vier voor den oorlog bestaande omroeporganisaties er zeer goed afgekomen zijn. Als er stroom is, zou men zoo kunnen beginnen.

Natuurlijk is er materiaal verdwenen; reportagewagens b.v. zullen misschien wel aan het Oostfront terecht zijn gekomen en de discotheek van de A.V.R.O. en K.R.O. is leelijk gehavend. Maar een groot gedeelte van de grammofoonplaten zal ongetwijfeld terugkomen en het is bekend, dat enkele weken voor de capitulatie versterkers, microfoons en platen naar den Haag zijn gezonden om daar in de vesting te worden gebruikt. Zoo is er een zender met een capaciteit van 1½ kw. van Hilversum naar Den Haag overgebracht.

De studio's werden op den dag der capitulatie in een dergelijken toestand aangetroffen, waaruit duidelijk bleek, dat de laatste dagen door de Duitschers en hun trawanten ergerlijke beschouwen waren gehouden. Maar in de eerste dagen na de bevrijding ging de schoonmaakdienst aan het werk en thans, ongeveer drie weken later, zijn de eerste sporen volkomen verdwenen.

Seintoestellenfabriek leeggestolen

Een der A.N.P.-Aneta verslaggevers heeft bij een bezoek aan de Nederlandse seintoestellenfabriek (N.S.F.) te Hilversum kunnen constateren, dat de Duitschers deze fabriek, welke een zeer bijzondere plaats inneemt in het industriele leven van ons land en waar in normale omstandigheden een 2000 personen werk vinden vrijwel geheel hebben leeggemaakt. De waarde der machines, voorraden enz. welke sedert October '44 tot eind April van dit jaar, per trein, auto en schip zijn weggesleept, wordt geschat op meer dan 30 miljoen gulden.